

Casus Eindhoven (grote stedelijke gemeente)

De grote stedelijke gemeente Eindhoven heeft een belangrijke functie op het gebied van natuur- en biodiversiteitsbehoud. In de stad wordt ecologisch groenbeheer al lange tijd toegepast en er worden steeds nieuwe stappen gezet om het groen nog bijvriendelijker te maken.

Eindhoven behoort voor zover bekend tot de soortenrijkste Nederlandse gemeenten op het gebied van wilde bijen. De gemeente heeft een belangrijke functie op het gebied van natuurbehoud en past zorgvuldig beleid toe om de biodiversiteit binnen haar gemeentegrenzen te behouden en te bevorderen. Groenbeheer is al ruim tien jaar geleden gestart met de omvorming van gazon naar bloemrijk gras. Verder wordt er veel ecologisch groenbeheer toegepast. Er is een grote diversiteit vastgesteld aan vegetatie- en begroeiingstypen en veel bermen en percelen zijn gevarieerd en bloemrijk. Steeds worden er nieuwe stappen gezet om de biodiversiteit te bevorderen.

Groen als kernkwaliteit

Eindhoven heeft een duidelijke groenstructuur die wordt gezien als een van de kernkwaliteiten van de stad. De grotere groenelementen hebben een ruimtelijk geleidende werking. Hierdoor is de ontstaansgeschiedenis van de stad afleesbaar, heeft de stad een ideale basisstructuur voor de ontwikkeling van een 'complete stad' (natuur en recreatiemogelijkheden dichtbij huis) en heeft ze bovendien een groen imago.

Rond Eindhoven ligt een aantal landschappen met een grote waarde voor natuur. Deze landschappen worden via drie 'wiggens' als het ware Eindhoven in getrokken:

- Groene wig Genneper parken
- Groene wig De Karpen
- Groene wig Brainport Park

Deze drie wiggens bepalen de structuur van Eindhoven en door de wiggens is het groen in de stad dichtbij en goed bereikbaar.

De stad heeft een belangrijke rol waar het natuurbehoud betreft. Omdat het landbouwgebied intensiever wordt gebruikt is daar minder geschikt leefgebied. De groene ruimte in de stad moet om die reden voor een groot aantal soorten leefgebied kunnen vormen.

Bijvriendelijke aanleg

In Eindhoven wordt op elke plek die daartoe potenties biedt gewerkt aan bijvriendelijk beheer. Er komen in het zuiden en westen van Eindhoven hoge dichtheden aan beschermde en bijzondere bloemsoorten voor. Ook in een aantal parken en in de waterlopen komen beschermde en bijzondere soorten planten voor. Door aanleg, maar vooral ook beheer wordt de bijenstand in Eindhoven verder gestimuleerd. De recent voorgestelde richtlijnen voor aanleg zijn:

- Plant geen bomen op goed bezonde bloemrijke bermen
- Pas bij voorkeur zo min mogelijk sierheesters toe (in en langs bloemrijk gras). Als er sierheesters worden toegepast dan bij voorkeur bloeiende inheemse of uitheemse die door vlinders en bijen worden bezocht (zie <https://www.vlinderstichting.nl/vlinders/tuinieren-voor-vlinders/>)
- Zorg voor een aangrenzend bomenbestand en bomenstructuur als raamwerk voor de bij en andere insecten (drachtbomen)
- Pas (biologische) bloembollen toe in graselementen. Breng in bloemrijk grasland bij voorkeur stinzenflora aan. Door hun vroege (of late) bloei zijn ze belangrijk voor veel insecten.
- Bij herinzaai naast eenjarigen ook meerjarigen inzaaien. Gebruik alleen streekeigen soorten en zaad.
- Er wordt zoveel mogelijk gras beheerd als bloemrijk grasland. Hiervoor wordt een beslisboom 'Bloemrijk grasland, tenzij' gebruikt (zie pagina 24 van deze reader).

Bijvriendelijk maaibeheer

De eerste maaibeurt van grasachtige vegetaties is in Eindhoven vervroegd naar half mei, in plaats van 1 juni. Dit betreft het beheer van de voedselrijkere delen die tweemaal worden gemaaid (zie ook de tabel). Door vroeger te maaien worden de grassen benadeeld en krijgen de kruiden extra ruimte.

Verder is de route van het maaien aangepast. Nu wordt gestart met maaien in de beekdalen en pas daarna bij de minder voedselrijke en drogere zandgronden. In de vochtige delen is de groei van grassen vroeger en uitbundiger, en daarom wordt hier nu eerder gemaaid. Voorheen was dit andersom.

En verder:

- Wordt het maaisel altijd afgevoerd.
- Wordt niet vaker gemaaid dan nodig; indien nodig bij het overgangsbeheer tweemaal per jaar en anders (eindbeheer) 1 maal per jaar of minder (zie tabel).
- Blijft jaarlijks (bij voorkeur) 10 - 20% van het (bloemrijke) gras staan. Dit blijft ook in de winter staan ten behoeve van overwinterende insecten. Bestekseis: bij aangesloten percelen van 1000 m2 of meer 15% laten staan, maar niet op uitzichtoeken, direct langs wegen etc.
- Het onderhoud hoeft niet glad, strak en netjes te zijn; een enkele plek met rottend hout, oude weipalen, oude rietstengels, konijnenholen en ongemaaide ruigtes zijn geschikt als bovengrondse nestgelegenheid van insecten.
- Een groot deel van de bijen (en andere insecten) nestelt ondergronds; enkele plekken met humusarme, zon beschenen zandplekken en steilranden van leem of zand zijn zeer geschikt. Deze worden intact gelaten bij het onderhoud
- Overgangen tussen struweel en bloemrijk gras (zoombegroeiing) worden gemaakt, vooral als het struweel op de zon ligt. Hier wordt minder frequent gemaaid (eens per jaar of eens per twee jaar)

BEGROEIINGSTYPE	OVERGANGSBEHEER		EINDBEHEER	
	Frequentie	[Optimale] maaitijdstip	Frequentie	[Optimale] maaitijdstip
Rietoever	eens per jaar	01 dec - 01 mrt	eens per 2 - 3 jaar	01 dec - 01 mrt + eens in de 8 - 10 jaar uitkrabben van de oever begroeiing
Nat grasland hoog	tweemaal per jaar	01 jul - 01 aug 01 okt - 01 nov	eenmaal per jaar	01 sept - 01 okt
Nat grasland kort	tweemaal per jaar	21 jun - 15 jul 01 sept - 01 okt	eenmaal per jaar	01 sept - 01 okt
Vochtig grasland kwel	tweemaal per jaar	Eind jul 15 sept - 15 okt	eenmaal per jaar	01 aug - 01 okt

Gemiddeld grasland	tweemaal of driemaal per jaar [pas ingezaaide bermen]	2x 15 mei - 15 jun sept - okt 3x 01 mei - 15 mei 15 juni - 15 juli 01 sept - 01 okt	een tot tweemaal per jaar	1x 01 sept - 01 okt 2x 15 mei - 01 juli 01 sept - 01 okt
Droog grasland	twee maal per jaar	15 juni - 15 juli half sept/half okt	eens per jaar	01 sept - 01 okt
Heischraal grasland	eenmaal per jaar	eind aug - eind sept	eens per 2 jaar Kleinschalig plaggen eens per 20 jaar	01 sept - 01 okt

| Tabel beheerfrequenties en tijdstippen in Eindhoven. Bron Tauw

Wilde bijen en honingbijen

Binnen de gemeentegrenzen van Eindhoven zijn in totaal 154 soorten bijen aangetoond, waarvan er 43 op de Rode Lijst staan. Eindhoven behoort voor zover bekend tot de soortenrijkste Nederlandse gemeenten op het gebied van wilde bijen.

De gemeente wil graag een bijdrage leveren aan zowel het behoud van de bijenbiodiversiteit als aan het behoud van de imkerij (met honingbijen). Dit vraagt om afstemming. Om zowel de wilde bijen als de imkers tegemoet te kunnen komen, zijn in 2017 de belangrijkste zones voor wilde bijen die gevoelig zijn voor concurrentie met honingbijen, in beeld gebracht door adviesbureau Ecologica. Deze informatie kan dan vervolgens gebruikt worden om te komen tot een verantwoorde keuze ten aanzien van het plaatsen van nieuwe bijenkasten binnen de gemeente.

| Met behulp van deze plattegrond bepaalt de gemeente waar wel en geen honingbijen gehouden kunnen worden. Bron Ecologica